

TIDSSKRIFT FOR

Dansk Fåreavl

FAGBLAD OM FÅR OG GEDER

Kr. 20,-

TEMA: Fåreracer

Indholdsfortegnelse:

Fårehold i
oldtidens Danmark side 3
Af Anne-Louise Haack-Olsen

Fåreracer i Danmark side 20
Af Ivar Kristoffersen
og Hans Ranvig

Fåreracer	side 6 - 19
Charollais	side 13
Dorset	side 13
Finuld	side 6
Færøske	side 7
Gotlandsk Pelsfår	side 7
Grønlandsk får	side 8
Gutefår	side 8
Islandske får	side 9
Jacobsfår	side 18
Karakul	side 18
Lacaune	side 16
Landrace	side 10
Leicester	side 11
Lüneburger	side 9
Marsk/ Hvidhovedet Marsk	side 11
Merino	side 17
Mouflon	side 6
Oxforddown	side 14
Rygja	side 12
Shropshire	side 14
Skruehornsfår	side 19
Spælsau	side 10
Suffolk	side 15
Såne	side 12
Texel	side 15
Wensleydale	side 17
Østfrisisk malkefår	side 16

Læs mere om racerne her

Dansk Merino Forening:
www.dansk-merino.dk/

Dansk Oxforddown:
www.danskoxforddown.dk/

Dansk Shropshire:
www.danskshropshire.dk/

Dansk Suffolk:
www.suffolk.dk/

Dansk Texel:
www.texelforeningen.dk/

Foreningen Gutefåret:
www.algonet.se/~gutefar/ eller www.sheep-isle.dk

Gotlænderforeningen:
www.gotlam.dk/

Såne:
www.saanefaar.dk

Raceforeninger/-udvalg, der ikke har oprettet hjemmesider,
kan findes på Landsforeningen Dansk Fåreavls hjemmeside
– www.sheep.dk.

Tidsskrift for Dansk Fåreavl

Udgiver:
Landsforeningen Dansk Fåreavl
Axelborg 4. sal, Vesterbrogade 4A, 1620 København V.
Redaktør: Peter Busch.
Mail: tidsskrift@sheep.dk
Gengivelse af artikler m.v. er kun tilladt efter aftale med redaktøren.

Forside: Det er grønlandsk altsammen - bjerget, fårene, nabo Bent og hans flotte trøje, som konen Martha både har farvet, spundet og strikket.

Foto: Jens Østergaard.

Fårehold i oldtidens Danmark

Af Anne-Louise Haack Olsen, arkæolog, Museet for Thy og Vester Hanherred

Fig. 1. Gammelt stik af en vædder af det sibiriske storhornsfår. Efter Tove Hatting, 1999.

Thyeboen spiser næsten intet uden Faarekjød, han slagter til sin Huusholdning alene Faar, andet Aars Vædre, og tredje Aars Beder ...« skriver G. Begtrup i sin »Beskrivelse over Agerdyrkningens Tilstand i Danmark« i 1812.

Da menneskene for omkring 10.000 år siden begyndte at tæmme vildtlevende får og geder i det område, vi i dag kalder Den nære Orient, var det også kødet, det drejede sig om. Den art, der i dag anses for tamfårets stamform, den orientalske mufflon, har ikke tamfårets tykke uldlag. Både det og den forøgede mælkeydelse er først udviklet efter tæmningen. Fordelen ved husdyrholdet bestod derfor i, at man altid havde sit bytte ved hånden i stedet for at skulle opsøge det. (Fig. 1).

Et nyt indslag i Danmarks fauna

Fåret gjorde sin entré i Danmark ved begyndelsen af yngre stenalder for omkring 6000 år siden, da agerbruget kom hertil sydfra – på længere sigt måske den mest revolutionerende ændring i danskernes levestandard. Fåret var et helt nyt indslag i den danske fauna, men blev en vigtig del af livsgrundlaget. På bopladser fra bondestenalderen er der fundet fåreknogler, som bl.a. viser, at man allerede

dengang kendte til at kastrere lammene og dermed foretog bevidste valg i forbindelse med avlen.

Fåreost i yngre stenalder

I slutningen af yngre stenalder begyndte man at fremstille lerkar, der havde huller i bunden og i siden, og det formodes, at karrene har været brugt til osteproduktion. Man lagde et klæde eller lignende i karret, hældte f.eks. tykmælk i og lod det stå og samle sig til en klump, mens vollen løb ud gennem hullerne. Mælken kunne naturligvis stamme fra både får, geder og ikke mindst fra køer. På et ca. 4000 år gammelt skår fra bunden af sådan et lerkar, fundet i Thy, er der fundet svage rester af mælkefedt, der ser ud til at stamme fra fåremælk. Analysen tyder på, at mælken kom fra en fårace, som er forskellig fra nutidens europæiske tamfår. Det er et stærkt indicium for, at man har fremstillet fåreost i Thy allerede omkring 2000 f.Kr. (Fig. 2).

Uldne dragter fra bronzealderen

Hvornår man begyndte at udnytte fårenes uld, ved man ikke nøjagtigt, men i

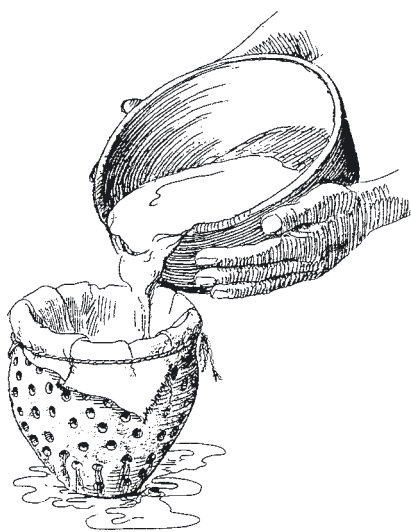

Fig. 2. Fremstilling af ost i lerkar med huller i bund og side. Tegning: Flemming Bau.

ældre bronzealder, for omkring 3.400 år siden, havde man i Danmark en højt udviklet tekstilproduktion, der først og fremmest var baseret på ulden. Store, vævede tøjstykker, kapper og huer med et påsyet floslag, snoreskørter og broderede bluser er fundet i egekister i bronzealderens gravhøje ved Egtved, Skrydstrup og flere andre steder. For

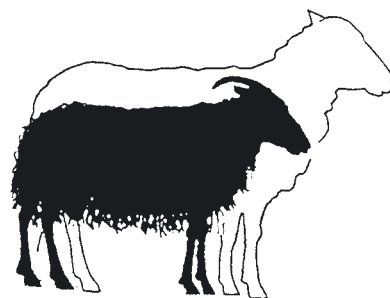

Fig. 3. Får fra bronzealderen sammenlignet med nutidsfår. Tegning: Flemming Bau.

første gang i landets historie får vi her et klart billede af, hvordan folk gik klædt.

Ulden kunne ruskes af

De får, man holdt i bronzealderen, adskilte sig på flere punkter fra nutidens: De var mindre, om end ikke så små som i middelalderen. Både han- og hundyr havde horn, selv om kullede får begynder at dukke op på denne tid. (Fig. 3). Ulden har overvejende været brun. Pelsen bestod af stride dækhår og en blød bunduld, men der har også været en del dødhår. De stride dækhår blev tidligere opfattet som hjortehår, når de optrådte i tekstilerne fra oldtiden. På flere punkter har oldtidens fåre lignet de Gotlandske udegangsfår eller de norske Spælsau.

Det er påfaldende, at man ikke kender en eneste fåresaks fra bronzealderen,

Fig. 4. Gutefår, nedstammer fra såvel muf-flon, de primitive engelske Soay får som steppefår. Dets udseende stemmer overens med arkæologiske fund fra jernalderen (vikingetiden).

selv om der har været en stor uldproduktion. Det tyder på, at ulden har kunnet plukkes eller ruskes af med hænderne i fældningstiden, ligesom man gjorde på Færøerne og Island i nyere tid. I dag kendes det f.eks. ved Soay-fåret på Hebriderne. (Fig. 4).

En 3000 år gammel skillefold fra bronzealderen

Der er ikke tvivl om, at fåreholdet sammen med især kvægholdet var en meget vigtig del af økonomien i bronzealderens Danmark, men man ved ikke meget om, hvordan husdyrholdet i bronzealderen egentlig foregik. Først i de senere år er der gjort enkelte fund af stalde og af nogle anlæg, der tolkes som dyrefolde.

I 1997 – under udgravningen af en boplads fra bronzealderen ved Sjørring i Thy – blev der fundet spor efter en ca. 3000 år gammel skillefold. Stedet var en dyrket mark, der i dag er forvandlet til grusgrav, så det eneste spor af folden var et system af grøfter, hvis mørke fyldjord kunne ses som striber i den lyse undergrund, efter at pløjejorden var

Fig. 5. En skillefold fra bronzealderen afdækket i Thy.

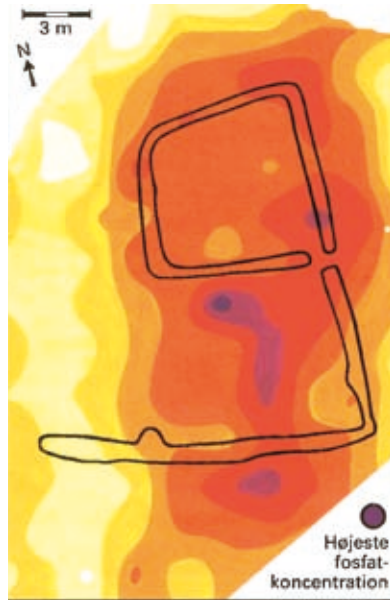

Fig. 6. Plan af skillefolden med værdier for fosfatindholdet i jorden. Efter SKALK, nr. 4.

Fig. 7. Forslag til anvendelse af skillefolden. Efter SKALK 2002, nr. 4.

fjernnet. Grøfterne dannede en trapezformet figur på ca. 42 kvadratmeter med en åbning i det ene hjørne. Tæt syd for sås en vinkelbøjet grøft, der gik næsten helt op til åbningen, så det hele fremstod som et samlet anlæg med en tredobbelt åbning: Ind til det firkantede, trapezformede indelukke, til området inden for den vinkelbøjede grøft syd for og ud til det åbne terræn øst for anlægget. (Fig. 5).

Der blev taget systematiske jordprøver over hele området, og analyserne viste, at fosfatindholdet i jorden var langt højere inden for grøfterne end udenfor. (Fig. 6). Det kunne f.eks. skyldes, at et større antal dyr har opholdt sig der samtidig, og det støttede den tolkning, vi allerede var kommet frem til: At anlægget har været en skille-

fold, hvor man har gennet flokken ind i det afspærrede område inden for den vinkelbøjede grøft. Herefter er nogle individer blevet skilt ud fra flokken og sendt ind i den firkantede indhegning, mens de øvrige blev sendt ud i det fri. (Fig. 7). I sin oprindelige udformning har indhegningen nok fremstået som en jordvold med en grøft ved foden og måske et hegn, f.eks. af tjørn, på toppen. Tæt ved skillefolden lå et lille hus fra samme tid, hvor der fandtes en lille, rund indhegning af stolper ved gavlen – her har man kunnet holde særligt svage eller udsatte dyr under mere beskyttede forhold.

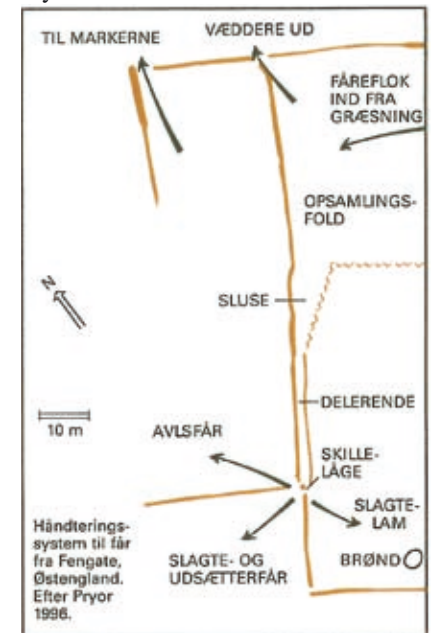

Fig. 8. Håndterings-system til får fra Fengate, Østengland. Efter SKALK 2002, nr. 4.

Engelske fårefolde

Vi kan naturligvis ikke være sikre på, at det netop er får, man har holdt på bopladsen, eftersom der ikke er bevaret knogler i den grusede og sandede jord, men folden minder om nogle store anlæg fra England, ligeledes fra bronzealderen, der tolkes som fårefolde. De er udgravet af en engelsk arkæolog, Francis Pryor, der samtidig selv er fåreavler og derfor kan bruge sine egne erfaringer i tolkningen af anlæggene. Her er bl.a. fundet et kompliceret system af grøftindhegnede folde, hvor man har kunnet håndtere flere tusind dyr. (Fig. 8). Det kunne man ikke i det lille anlæg fra Thy, hvor det firkantede indelukke måske kunne rumme ca. 85 får, men det er ikke sikkert, at de har udgjort hele flokken. I bakkerne nord for bopladsen lå udstrakte overdrev med gode græsningsmuligheder. Her er der fundet rester af et stendige fra samme tid som skillefolden, og til sammen giver de et indblik i et kul-

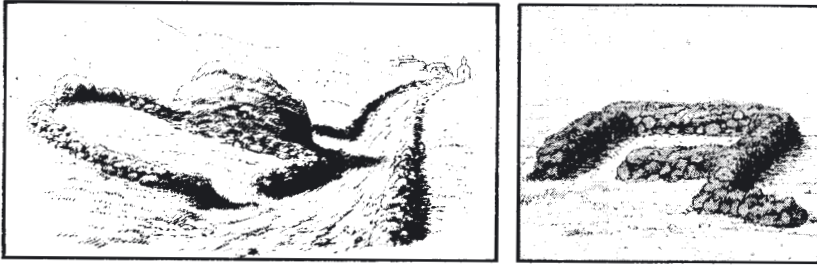

Fig. 9. Fåreklipningsfold og malkefold på Island. Tegnet af Daniel Bruun. Efter SKALK 1977, nr. 4.

turlandskab, som er meget forskelligt fra nutidens intensivt dyrkede marker. Snarere leder det tanken hen på Island, hvor man endnu i nyere tid kunne finde dyrefolde til mange forskellige formål, bygget af jord og sten. (Fig. 9).

Indebrændte får fra jernalderen

I jernalderen voksede fåreholdet kraftigt, og på nogle bopladser blev får langt det talrigeste husdyr. Det kan hænge sammen med udviklingen i klima og bevoksning, hvor landskabet især i Nord- og Vestjylland var blevet meget åbent og domineret af store græssede overdrev. På en boplads fra den tidlige jernalder ved Smedegård i det nordlige Thy udgjorde fåreknoget ca. 75% af alle husdyrknogeterne, og her må være produceret kød, uld og måske ost i stor stil.

Sandsynligvis gik dyrene ude stort set hele året, men i et nedbrændt jernalderhus, der blev fundet ved Nørre-Tranders i den østlige del af Ålborg, fandt man i stalden både knoglerne af de indebrændte husdyr og af nogle af husets beboere, som forgæves havde prøvet at redde dyrene ud. Der havde stået 2 heste og 7 stk. kvæg i stalden, og i et lille aflukke i et hjørne lå, foruden knoglerne af en gris, knoglerne af 5 voksne får, hvoraf de 3 var drægtige, samt 2 nyfødte lam eller fostre. En hundvalp mistede også livet ved branden sammen med i alt 5 mennesker. (Fig. 10). Det er sikkert kun en lille del af fåreflokken, der var på stald, nemlig de mest sårbare af dyrene, og de drægtige får og nyfødte lam viser, at gården er brændt ned i det tidlige forår.

Fåret gennem århundreder

Fundet fra Nørre-Tranders bringer oldtiden tæt ind på livet af os nutidsmennesker. Trods den teknologiske udvikling og de vidt forskellige leveforhold, vi lever under i dag, er vi stadig underlagt nogle af de samme grundvilkår som oldtidsbønderne.

Går vi et par hundrede år tilbage, har ligheden i levevilkår for en fåreholder i det nordvestlige Jylland adskilt sig

langt mindre fra oldtidsbondens. Begge har sikkert kunnet nikke bekræftende til følgende lovprisning af fåret i den første danske lærebog i fåreavl »Vejledning til forbedret Faareavl« skrevet af veterinærskolens grundlægger P.C. Abildgaard i 1800: »Faaret er et af vore vigtigste Husdyr. Det giver os i Ulden og Skindet en af Livets første Nødvendigheder. Det udgjør en betydelig Deel af vor Føde, nydes saavel af den Fatige som Formuende, og kan ernære

sig i skarpe og ufrugtbare Egne, hvor anden Fæavl vanskelig kan have Sted. Dets Tæld oplyser vore Stuer, dets Tarme kan bruges til Streng, ogsaa dets Knokler kan bruges, og af alle Husdyr gjør det Jorden meest Frugtbar.« Dog skal det lige nævnes, at man ikke har fundet tællelys fra oldtiden – men derfor kan de jo godt have været der.

Litteratur:

Claus Bjørn (red.): Det danske landbrugs historie I. Oldtid og middelalder. Odense 1988.

Tove Hatting: Husdyrenes tidligste historie. Landbohistorisk Selskab 1999.

Elisabeth Munksgaard: Oldtidsdragter. Nationalmuseet 1974.

Jens N. Nielsen: Flammernes bytte. SKALK 2002, nr. 6.

Anne-Louise Haack Olsen: Husdyrhold. SKALK 2002, nr. 4.

Fig. 10. Knoglerne af et drægtigt får med et 4 mdr. gammelt foster, indebrændt i jernalderen. Efter SKALK 2002, nr. 6. Foto: Ålborg historiske Museum.

Natur-/vildfår

Mouflon

(*Mouflon, Corsican mouflon, European mouflon*)

Mouflon (*Ovis musimon*) betragtes som grundlaget for tamfåret. Det formodes, at tamfåret er opstået enten i Lilleasien eller i landet øst for Mesopotamien, hvilket bekræftes af arkæologiske fund. Vædderen er hornet, mens fåret er hornet eller kullet. Fåret er spinkelt af bygning. Farven er kastanjebrun med hvide og sorte tegninger.

Vægt:

Vædder: 32 kg

Får: 23 kg

Uld-fibertykkelse: ?

Nordiske Korthalefår

(*Nordic Shorttailed*)

Finuld

(*Finnsheep*)

Racen stammer fra Finland og er primært hvid, men der forefindes sorte og røde/brune dyr.

Racen har den højeste frugtbarhed.

I forhold til de øvrige korthalede racer er Finuld i hjemlandet tilpasset intensiv slagtelamsproduktion. Den ekstremt høje frugtbarhed kræver intensiv fodring og overvågning sidst i drægtighedsperioden, omkring læmning og i den tidlige diegivningsperiode.

Racen vil have meget svært ved at klare sig på naturarealer. Ulden er særdeles blød og finfibret, men sparsom. Navnlig lammeulden er meget eftertragtet og bruges til iblanding med Merino-, Leicesteruld eller Mohairfibre.

Vægt:

Vædder: 80-90 kg

Får: 60-80 kg

Uld-fibertykkelse: 23-33 micron

Færøske

(*Faeroe*)

Færøfåret er et oprindeligt gedehornet får, der hører til gruppen af de Nordiske korthalede får, som blev bragt til Færøerne i Vikingetiden. Frugtbarheden er høj, de har lette læmninger og en god mælkeydelse. Racen har horn, vædderne har kraftige spiralsnoede horn, fårene krumme og tilbagebøjede. Der findes også kullede dyr (på Færøerne). Hoved og ben er uden beuldning, pandelok kan forekomme. Ulden er tæt med blød underuld og med dækhår. I vådt vejr filtrer bundulden, og dækulden får vandet til at løbe af, så dyrene kan klare sig udendørs i meget dårligt vejr. Farven varierer fra hvid, beige, gråbrun, rød til sort, ofte med brogede partier, eller spættede i større eller mindre grad, hvid optræder ofte i hoved og ben. Helt ensfarvede dyr er sjældne, bunduld og dækuld kan forekomme i forskellige farver f. eks. mørk underuld med lys dækuld eller omvendt. Det giver et smukt farvespil i hammen.

Færøfåret er et spinkelt og adræt dyr tilpasset den færøske natur. Et udvokset

får måler 60-65 cm i højde, 80-85 cm i længde. Væddernes højde 70-80 cm, længde 90-100 cm. Racen ynder at æde urter, bark og grene.

De hjemmehørende får på Færøerne er i første halvdel af 1900-tallet blevet blodfornyet, med import af vædder af racerne: Shetlandsfår, Gotlandske, Islandske m.fl.

De Danske Færøfår stammer fra en import i tresserne til Frilandsmuseet, til afgræsning af området mellem de genopførte færøske huse. Herfra er solgt dyr til private.

Vægt:

Vædder: 65-75 kg

Får: 55-60 kg

Uld-fibertykkelse: 27 - 80 micron

Gotlandsk Pelsfår

(*Gotland, Swedish Pelt, Pälsfår*)

Det Gotlandske Pelsfår er et nordisk korthalefår. Racen stammer fra Gotland og fra det gotlandske udegangsfår. Siden 1919 har der ikke været krydset andre racer ind.

Racen har gode moderegenskaber, stor mælkeproduktion og lette læmninger. Det er hårdført og robust og vandrer gerne langt for at søge føde. Det egner sig derfor bedst til større arealer og er udmærket til landskabspleje.

Det er tillidsfuldt og nemt at omgås. Hovedet er fint og uldfrit med ret eller buet næseryg. Såvel får som vædder er uden horn. Kroppen er lang og elegant med et svagt hældende kryds. Halen er kort, og benene er uldfrie og forholdsvis lange og spændstige. Hoved og ben er hovedsageligt sorte - dog accepteres hvid blis. Pelsfarven varierer fra lys- til mørkegrå.

I Danmark bliver slagtelammet markedsført som en specialitet under navnet Gotlam. Pelsskindet skal være rent i farven i nuancerne lys-, mellem- og mørkegrå.

Håret skal have et fast og ensartet krøl på hele skindet med god udbredelse og god form. Pelshåret skal være glansfuldt og silkeagtigt uden at være tyndt. I avlsarbejdet bliver der især lagt vægt på pel-

sens kvalitet, idet skindet fra slagtelammene efter garvning og nedklipping har mange anvendelsesmuligheder. Skind af god kvalitet bidrager meget til økonomien i gotlænderavlen. Ulden fra Det Gotlandske Pelsfår er glansfuld, blød og krøllet, hvorfor garnet får et smukt farvespil og en karakteristisk silkeagtig glans og blødhed. Garnet sælges som Dansk Pelsuld. Avlsresultaterne måles på Det Gotlandske Pelsfårs produktion i form af kød, skind og uld. Man måler således de voksne dyrs kvalitet på deres produktivitet frem for længde,

højde og vægt. Avlsresultaterne er siden 1983 kontinuerligt fulgt op ved årlige mønstringer af lammene ved en alder på ca. 120 dage på den enkelte gård og ved landsbedømmelsen af de bedste vædderlam. Landsbedømmelsen følges op af en bedømmelse af de allerbedste vædderlam på krop og nedklippet pels. Avlsresultaterne registreres i den Svenske fårekontrol.

Vægt:

Vædder: 70-90 kg

Får: 60-70 kg

Uld-fibertykkelse: 26-32 micron

Grønlandsk får (Greenlandic sheep)

Det grønlandske får har en lang historisk horisont! Det blev bragt til Grønland med Erik den Røde i tidsrummet mellem år 980 og 1000. Det vil sige, at racen hører til gruppen af de Nordiske korthalefår, bl.a. at racen er behornet og med varierende farvet uld. Men det moderne grønlandske får stammer nu primært/udelukkende fra

de nedenævnte importere: Præsten Jens Chemnitz i Frederikdal (Sydgrønland) var stærkt interesseret i fåreavl, importerede 17 får og 2 vædder fra Færøerne i 1906-08. Dette lille forsøg slog så godt an, at man ved Julianehåb oprettede en Fåreavlsstation i 1915 med Lindemann Walsøe som bestyrer af forsøget. Samme år importerede man igen får, denne gang fra Island. 175 får og væddere i alt, til at supplere de nu 70 får fra den første import fra Færøerne. Senere i

Gutefår (Gute Sheep)

Gutefåret udspringer i nyere tid fra det behornede gotlandske udegangsfår, hvis oprindelse går tilbage til bronzealderen (arkæologiske fund i Sverige og Danmark). Gutefåret kom igen til Danmark omkring 1960. Gutefåret er som ovenfor nævnt en variant af det oprindelige Nordiske korthalefår. Det vil sige, at der ikke er sket indkrydsning med andre racer. Gutefå-

ret er ikke i dag et egentligt produktionsfår, men indgår i Nordisk Genbank Husdyrs (NGH) bestræbelser for at bevare et oprindeligt nordisk landracefår, at fastholde dets værdifulde landraceegenskaber og dermed undgå avl mod skiftende markeder. Gutefåret er en typisk repræsentant for det oprindelige Nordiske korthalefår med stor genetisk variation i alle egenskaber. Begge køn bærer markante horn og har udpræget manke, vædderen som oftest meget kraftig manke.

årene 1921 og 1934 er der importeret væddere til blodfornyelse.

Der har desuden været forsøg med import af nogle få skotske og norske væddere – men begge med nedslående resultater.

Grønlandsk fårehold består i dag af 45 gårde (fåreholdersteder), hvor 45 -65 grønlandske familier sammenlagt har ca. 20.000 får.

Bedækningsperioden er fra midt december (på stald). Får og 2 – 7 dage gamle lam lukkes ud på fjeldet fra midt/sidst i maj. Denne ”barske” praksis betyder, at kun de stærkeste lam med de bedste mødre overlever. En udvælgelse, der betyder, at det grønlandske får har meget gode moderegenskaber og evnen til at finde og æde føde fra alle former for vegetation på naturarealer. Tilvæksten er moderat, men under de givne forhold dog glimrende.

Vinterfodringen er som i Danmark (ensilage/hø+korn, roepiller m.m.), men bl.a. på grund af de høje priser på foder benytter man fårenes sommerhuld til at supplere fodringen med, dvs. fårene vinterfodres så sparsomt, at de taber sig 5-10 kg i den del af staldperioden, der ligger mellem bedækning og læmning.

Ulden er fuld af stive dækhår – noget, som kræver en ekstra proces i uldbearbejdningen inden brug. Men resultatet er derefter en fin uld, der er udmærket til strik, plaider og filtning.

Racen blev første gang importeret til Danmark: 1970.

Vægt:

Vædder:	65-75 kg
Får:	55-70 kg
Uld-fibertykkelse:	27 - 80 micron

Den dominerende pelsfarve er grå med hele gråskalaen fra næsten sort til næsten hvid. Desuden forekommer sort og vildtfarve og mere sjældent hvid.

Ulden består af 2 tydeligt adskilte typer. Relativ blød bund-uld og lange markante dækhår samt typisk for Guter: Stikkelhår - en ideel blanding ved udegang året rundt. Anvendelig uld (dvs. uld, som løsner af sig selv i maj-juni), omkring 2,5 kg.

Vægt:

Vædder:	70-100 kg
Får:	45-60 kg
Uld-fibertykkelse:	
- bund-uld	11-55 micron
- dækhår	32-100 micron

Islandske

(*Icelandic*)

Det nutidige Islandske får er direkte efterkommer af de får, Vikingerne bragte til Island i årene 900-1000.

Det Islandske får tilhører derfor gruppen af Nordiske korthalede får, hvis slægtninge findes i Skandinavien og på mange Nordatlantiske øer, hvor Vikingerne færdedes. Racen er et mellemstort får, med rank holdning, med uldfrit hoved og ben, ca. 70% af individerne har horn, behorningen er ikke kønsbestemt, men skyldes arveanlæg. Vædderne har kraftigere horn end fårene. Der forekommer individer med 4 horn. Hammen (ulden) består af to lag, en blød og fin og tæt underuld og en grov dækuld. Farven varierer, men ca. 80% er hvide, men med et stort farvespil, fra lyse til mørke partier.

Frugtbarheden er generelt høj, på Island findes specielle afstamminger med 3-6 lam i kuldstørrelse.

Andre racer har været importeret flere gange fra Danmark, Skotland og Tyskland i det 18., 19. og 20. århundrede, men disse har aldrig fået nævneværdig indflydelse på den oprindelige race.

Historisk er det (ofte) blevet hævdet, at den islandske befolkning kan takke

dette hårdføre får for deres overlevelse, i det hårde klima og til tider med fattigdom, hvor det islandske får sørgede for kød, mælk og uld til klæder.

I dag er det ulovligt at importere får til øen.

Genetisk er Islandske får de samme i dag, som de var for 1100 år siden (men tungere). Det er sandsynligt, at det Islandske får er det oprindeligste (race-rene) og med den største forekomst i verden, med Islands 460.000 årsfår.

Vægt:

Vædder: 95 kg

Får: 55-70 kg

Uld-fibertykkelse: 27 - 80 micron

Lüneburger får

(*die graue gehörnte Heidschnucke*)

Lüneburger fåret har navn efter området i Nordtyskland, Lüneburger Heide, hvor fåreracen er genimporteret fra i 1930. Lüneburger fåret tilhører gruppen af nordeuropæiske korthaler. Afstamningen menes at føre tilbage til Mouflon. Af type ligner racen dyr, som siden oldtiden har været på den jyske hede.

Fårene er gennem generationer brugt til hedepleje i udendørs forhold og trives dårligt på stald. Racen beskrives som et lille robust moderdyr, kort hale, grå pels med fin blød underuld, mørkere dækhår med medullerede hår (dyrebar, kemp). En pels, som gør, at dyrene kan gå ude hele året. Et uldfrit hoved med lille lysegrå pandelok. Ulden fældes naturligt i juni.

Lammene er født sorte, men bliver grå i første leveår. Ofte fødes kun ét lam. Af gemyt er racen frygtssom, vågen og kan virke sky. Begge køn har horn.

Racen er sjælden og tæller under 1.000 dyr i Danmark. Dyrene er egnede til naturpleje og kan ses i historiske omgivelser bl.a. på Lindholm Høje ved Ålborg.

Vægt:

Vædder: 75 kg

Får: 45-50 kg

Uld-fibertykkelse: 25-30 micron

Spælsau

(Old Norwegian Spael sheep)

Racen kommer fra Norge og er den sidste rest af den stamme af får, som siden vikingetiden har levet i Skandinavien og på de Nordatlantiske øer. Spælsauen i Danmark er af typen »Gammalnorsk Spælsau« (farvet Spælsau), hvor der i Norge i dag kun er registreret ca. 700 moderfår.

Dyrene er korthalede og uden uld på

ben og hoved, dog har de en karakteristisk pandelok. Dyrene findes både med og uden horn, de har gode moderegenskaber og lette læmninger. Fårene har fast brunsttid i november og december måned, så lammene fødes i april. De har en stor, rummelig vom, bevæger sig gerne langt omkring efter føde og har et udpræget flokinstinkt. Ved god adgang til foder på græsgangen leverer racen en god tilvækst, og færdiggørelse af lammene sker bedst på græs.

Ulden er altid tydelig delt i en blød bund-uld og lange glansfulde dækhår. Alle farver forekommer, herunder brogede. Ofte har dækhår og bund-uld forskellig farve. Ulden filtrer let og er eftertragtet til mange slags håndarbejde.

Vægt:

Vædder: 90 kg

Får: 55-70 kg

Uld-fibertykkelse:

- bund-uld 15-27 micron

- dækhår 40-60 micron

Kombinationsracer

Landrace

(Danish Landrace)

Det oprindelige danske hede- og klitfår kan klare sig på mager jord med sparsomt plantedække som f.eks. i Hulsig ved Skagen. Fåret er et lille dyr - men med en tendens til en stigende udvik-

set vægt. Ulden er hvid, men sorte og brune pletter kan forekomme og består af dækhår og underuld og egner sig til filtning. Lille, ret fint hoved med små ører. Farven er brun eller grå, ofte fordelt som pletter. Racen er under opbygning. Enkelte individer har horn. I 2002 er varianten »Ærtebøllefåret« godkendt.

Vægt:

Vædder: 80-90 kg

Får: 50-80 kg

- Ærtebøllefåret: 40-60 kg

Uld-fibertykkelse: 21-27 micron

Dansk Leicester

(*Danish Leicester*)

Racen omtales i den engelske litteratur omkring år 1750. Der nævnes Mr. Bakewell som den, der har fremavlet flere varianter af Leicester.

Første gang, der udstilles Leicester i Danmark, er i 1888. Den ældste stambogsførte vædder er født i 1881.

Dansk Leicester har flere gange hentet nyt blod i England og i New Zealand. En stor procentdel af racens dyr har genotype ARR/ARR (genotype I eller grøn).

Dansk Leicester er et stort hvidhovedet kødfår. Det skal have sort mule og sorte klove. Der ønskes sorte pletter på ørerne. Der avles efter dyr med pandelok. Sorte pletter i ulden er uønskede. Det samme gælder røde hår på lemmerne.

Dansk Leicester er et robust får, der har størrelsen til at kunne optage meget grovfoder. Fårene har lette læmninger og gode moderegenskaber. Dansk Leicesters gode mælkeydelse giver mulighed for, at lammene har en stor tilvækst og en god kødsætning med lidt fedt.

Dansk Leicester er med dens størrelse velegnet til produktion af store slagtelam. Leicester er velegnet som moderdyr i krydsningsproduktion af slagtelam. Højden for får og vædder ved 2½ års alderen er 75-80 cm og 82-88 cm. Den hvide glansfulde, lokkede uld er eftertragtet til håndspinding m.m.

Der findes en sort variant af Dansk Leicester, men den er ikke godkendt som race.

Vægt:

Vædder: 130-170 kg

Får: 100 kg

Uld-fibertykkelse: 40-46 micron

Marsk/ Hvidhovedet Marsk

(*White-headed Marsh, Romney Marsh*)

Et stort og hvidhovedet får - særligt tilpasset de gode og lave græsarealer i marsken. Fåret er meget vejrtolerant som følge af kraftig beuldning i hovedet, under bugen og ned ad benene. Marskfåret har høj frugtbarhed og gode moderegenskaber. Mælkeydelsen er god, og laktationen er omkring 4 måneder. Ulden vokser hurtigt og er meget anvendelig til tæppeproduktion, da den er ret grov. Lammene har tendens til fedtansætning ved færdigfødning på stald. Marsk er mindre egnet til intensiv opfodring, da lammene er sene til at vænne sig til kraftfoder. Racen har en god resistens over for indvoldsparasitter.

Vægt:

Vædder: 85-110 kg

Får: 75-85 kg

Uld-fibertykkelse: 34-40 micron

Rygja

(Rygja Sau)

Et nøjsomt, middelhøjt får af de lettere kødracer med forholdsvis lige ryg og stor vomkapacitet, dvs. stor dybde på kroppen. Racen har muskuløse lår og et lige kryds. Benene er stærke og solide uden bløde koder og rette haser.

Mindre pletter under knæene og rød-lige nuancer accepteres. Hovedet må ikke være for bredt af hensyn til læmningerne. Mulen skal være sort. Pletter på ører og i hoved accepteres. Sølvgrå glans i hårlaget (silkeagtigt). Hvid, lang, kruset, glansfuld og finfibret uld. Der må ikke findes sorte pletter i ulden. Avlsmålet for Rygja er at udvikle

ryg- og lårmuskulatur, uden at dette på nogen måde går ud over nøjsomheden, som er Rygjaens særkende.

Vægt:

Vædder:	60-70 kg
Får:	100-120 kg
Uld-fibertykkelse:	32-38 micron

Såne

(Såne)

Sånefåret avles fra 1971 som en krydsning af Shropshire, Karakul og Rygja. Racen blev godkendt i 1991 af de danske og europæiske myndigheder. Fra 1991 er der kun avlet rene Sånedyr. Såne er den eneste race, som er grundlagt 100% i Danmark. Der har været udført et krydsningsforsøg med Suffolk for at mindske indavl under kontrol af Såneforeningen.

Hovedet skal være sort med smal pande og vandretstillede ører. Der må ikke være horn, og ulden skal starte bag ørerne. Kroppen skal have en god længde, bredde og dybde. Hermed menes, at længden skal være mindst 2 gange bredden, og at højden på kroppen skal være lidt mere end bredden. Lemmerne skal virke robuste, og når dyret bevæger sig, vil man med det samme se, at det egner sig til en hvilket som helst arealtype. Set fra siden skal forbenene være lige, og bagbenene

have en passende vinkel i haserne, så fåret går let og ubesværet. Der må ikke være uld på benene, og fylde på lårene skal være middelstor. Klovene skal være sorte. Vomkapaciteten skal være stor, så fårene er sikret en god udnyttelse af selv mindre værdifuldt foder. Der må ikke forekomme hvide hår på avlscyrene. Ulden begynder at gråne efter et par år for i en alder af 7-8 år at være lysegrå. Hoved og lemmer forbliver dog sorte.

Sånefåret har et roligt temperament. Sånefåret hører til den type, der ikke æder bark. Ulden er et-lags uld, som er blød, finfibret og glansfuld.

Vægt:

Vædder:	90-120 kg
Får:	65-85 kg
Uld-fibertykkelse:	23-30 micron

Kødracer/Vædderacer

Charollais

(*Charollais*)

Racen er forholdsvis ny i Danmark og stammer fra Frankrig – samme område som Charolais kødkvæg. Det er et middel- til stort får, der udmærker sig som kødproducent. Hovedet og ben er fri for uld. Ulden er hvid, fin og tæt og kort med en voksehastighed på 4-6 cm på et år. I England er vædderne kendt som særdeles virile og arbejdsvillige. Læmningerne er lette på grund af deres strømlinede facon.

Vægt:

Vædder: 135 kg

Får: 80-100 kg

Uld-fibertykkelse: 23-28 micron

Dansk Dorset

(*Dorset Horn, Dorset Polled*)

Dorset-fåret stammer oprindelig fra England. Den hornede type har været kendt i flere hundrede år og er bl.a. beskrevet af William Ellis i »Shepherds guide« udgivet i 1749, som »får med hvide hoveder, hvide og korte ben, bred ryg og fint krøllet uld, som er specielt mere omhyggelige med deres lam«. Dorset-fåret er specielt udbredt i det sydlige England i området Dorset, Sommerset og Isle of Wight. I 1095 kom de første Dorset til Australien. I 1968 var der over 580.000 Dorset i Australien, og de har en dominerende rolle i landets slagtelamsproduktion. Der er i Australien udviklet en kullet Dorset ved krydsning med bl.a. racen Ryeland.

I begyndelsen af 60'erne blev et mindre antal Dorset horn importeret til landet fra England. Disse er stadig grundlaget for stammen i Danmark. En kullet gren Dorset er udviklet i Danmark på basis af krydsning med den franske race Berichon du Cher og Finsk landrace. I 1990 importeredes Dorset fra New Zealand, som ses tydeligt i racens resultater ved en øget tilvækst samt et lidt større dyr. Hornet og kullet Dorset betragtes foreløbig som en racestandard på Dorset. Racen er et stort, langt, bredt

og tæt, hvidhovedet får med rigelig, ret fin uld, der dækker hele kroppen.

Dorset kommer i brunst hele året og kan således læmme 3 gange på 2 år. Racen er velegnet til spædlamsproduktion og krydsningsproduktion.

Vægt:

Vædder: 95-120 kg

Får: 80-100 kg

Uld-fibertykkelse: 23-33 micron

Dansk Oxforddown

(*Oxforddown*)

Racen stammer fra England, hvor den opstod omkring 1830-1850. John Druce, Eynsham, Oxfordshire, skabte racen ved at krydse Cotswold væddere med Hampshire hundyr.

Første gang racen blev udstillet, var ved et dyrskue i Battersea i 1862. Den første stambog blev publiceret i 1889.

Danske Oxforddown kan føres tilbage til en vædder, der blev indført i 1880. Det var David Lassen, Enggård, der var banebrydende for racens start.

Oxforddown er et stort kraftigt får med god kødsætning og fast kropsbygning. Vædderne er 75 cm høje og 95 cm lange, mens fårene er 72 cm høje og 90 cm lange. Oxforddown-fåret er et kraftigt og harmonisk bygget får. Med en god rejsning på hovedet og et vågent blik.

Brunsort snudeparti med beuldning på pande og kæber. Middelstore ører med let til ingen beuldning. Kraftig velansat hals. Bredt fremskudt brystparti. Lang, lige og bred ryg. God dybde i kroppen. Parallele over- og underlinjer. Bredt afrundet, svagt hældende kryds. Brede og dybe køller. Kraftige lemmer med gode og frie bevægelser. Kroppen er dækket med hvid og finfibret uld, og skindet er lyserødt.

Vægt:

Vædder:	140-150 kg
Får:	100-110 kg
Uld-fibertykkelse:	25-30 micron

Dansk Shropshire

(*Shropshire*)

Racen stammer fra det engelske grevskab af samme navn. Racen blev første gang udstillet på Royal Show i 1845. Shropshire blev importeret til Danmark i 1892 af godsejer Hoffmann Bang, Hoffmannsgave, Fyn. Senere er der importeret dyr fra Sverige, New Zealand og England.

Den nuværende selvstændige race er fremkommet ved indkrydsning af bl.a.

det engelske Hedefår, Cotswold, Southdown og Leicester. Racen er nu meget typefast.

Danske Shropshire er hvide. Uldfrie partier på lemmer og i hoved, er ensartede brune eller sorte. Ørene er middelstore. Øjnene skal være uldfrie i minimum 3 cm's omkreds. Lemmerne skal være uldfrie under knæ/hase.

Shropshire har hvid, finfibret, bølget, elastisk og tæt uld, der ikke filtrer. Underuld og karteflor er velegnet til dyner og vatteret tøj. Årsproduktion:

Helårsklip ca. 3- 3½ kg. Højden og længden for væddere er henholdsvis 67 og 87 cm. For fårene er højden og længden 62 og 79 cm. Særlige egenskaber: Kødproducent, velegnet til tidlig lammeproduktion, da lammene er tidligt slagtemodne. Shropshire anvendes meget til afgræsning mellem juletræs- og pyntegrøntskulturer

Vægt:

Vædder:	100-120 kg
Får:	65-85 kg
Uld-fibertykkelse:	26-33 micron

Suffolk

(*Suffolk*)

Suffolk er en engelsk fårerace, som er fremkommet ved krydsning mellem Nordfolk Hornet får og Southdown vædder. Racen har været anerkendt siden 1810. De første Suffolk får kom fra Norge til landet i 1980. Siden 1991 er der importeret fra New Zealand, England, Holland og Tyskland til Danmark.

Racen er et stort, sorthovedet kødfår, karakteriseret med uld-fri hoved og ben, som er dækket af blanksorte hår, klovene er sorte, kropsulden er hvid. Suffolk har store hængende øre med svaj i spidsen. Næseryggen er hos vædderen let buet. Det er store dyr med en lang kødfyldt ryg og med brede og dybe køller. Frugtbarheden er middel, og fårene læmmer nemt. Suffolk har en vågen hoveddrejsning og en fri bevægelse. Højden for får er 65-75 cm og for vædderen 75-85 cm. Længden for får er 85-95 cm og for vædderen 95-100 cm. Suffolk er velegnet både til renavl og krydsningsproduktion af slagtelam. Anvendes ofte som slutvædder.

Vægt:

Vædder: 120-150 kg

Får: 80-100 kg

Uld-fibertykkelse: 28-34 micron

Dansk Texel

(*Texelaar, Texelse, Verbeterde Texelse*)

Danske Texel har en historie, som stammer fra de hvidhovedede, kort-halede marskfår, som gennem århundreder blev brugt på gårdene, der ligger langs kysten fra Danmark til Nordfrankrig. Omkring år 1900 skete der en forædling af den gamle race. Ved hjælp af krydsning med racerne Lincoln, Leicester, Wensleydale, Cotswold, Hampshire Down m.fl. skabte fremsynede landmænd grundlaget for Texelracen, der hurtigt fik stor udbredelse i mange lande. Texelfår fra alle lande ligner hinanden, men historien og landbrugsmæssige traditioner har ligesom klima og natur påvirket avlsarbejdet, således at hvert land har givet sine Texelfår deres nationale præg.

Dansk Texel er et middelstort hvidt får uden uld på hoved og ben. Mule og klove er sorte. Ryggen skal være lang, lige og muskelfyldt med et bredt afrundet kryds. Køller og bove skal være dybe, brede og med stor muskelfylde. Inderlårspartiet ønskes veludfyldt. Ulden skal være finfibret og hvid. Sorte pletter og melerede partier er uønskede. Tilvækst, krydsningsfrodighed og stor gennemslagskraft på kropsform er

nogle af de grunde, der gør, at Texel-væddere bruges som slutvæddere i produktionsbesætninger.

Vægt:

Vædder: 110-140 kg

Får: 75-95 kg

Uld-fibertykkelse: 25-32 micron

Malkeracer

Lacaune

(Lacaune)

En malke race, der også kan producere kød. Racen stammer fra Frankrig og er primært importeret til Danmark for at kunne bruges til mælkeproduktion. De første besætninger har leveret mælk

i 1997 til fremstilling af ost. I Frankrig bruges ca. 2/3 af fårene til mælkeproduktion og resten til produktion af slagtelam.

Vægt:

Vædder:

95 kg

Får:

70-75 kg

Uld-fibertykkelse:

23-30 micron

Østfrisisk malkefår

(Friesian Milk Sheep)

En udpræget malke race, der er importeret til Danmark på grund af dens specialiserede evne til høj mælkeproduk-

tion. De første besætninger har i 1997 leveret mælk til fremstilling af ost.

Racen kan i sit hjemland producere 500-600 liter mælk pr. laktation. Racen er endvidere meget frugtbar. Et typisk kendetegn er den nøgne hale. I mod-

sætning til de andre racer er Østfrisisk malkefår ikke et flokdyr. For racer, der har problemer med kuldstørrelse og/eller med fedme hos slagtelam, kan racen have en vis interesse til indkrydsning. En ren Østfrisisk besætning deltager i ydelseskontrollen. Nedenstående er angivet resultaterne for 2001 og 2002.

Vægt:

Vædder:

100 kg

Får:

70-90 kg

Uld- fibertykkelse:

31-35 micron.

År	Årsdyr	Pr. årsdyr					
		Mælk Kg	Fedt %	Protein %	Fedt Kg	Protein Kg	Fedt+ Protein
2001	103	405	5,19	4,94	21	20	41
2002	121	439	5,24	5,01	23	22	45

Uldracer

Merino

(Merino)

Racen stammer oprindeligt fra Spanien, men er importeret til Danmark fra Tasmanien. En race, hvor hovedvægten i Danmark er lagt på uldproduktion. I andre lande forefindes også kødtyper. Ulden er hvid, finfibret og blød ved håndtering. Uldfibrenes diameter må ikke overstige 33 micron, før dyrene er 4 år. Dyrene klippes kun én gang om året - i februar. Herhjemme er racen renavlet, men er anvendt ved krydsning med Finuld.

Vægt:

Vædder: 75 -95 kg

Får: 55-65 kg

Uld-fibertykkelse: 23 micron

Wensleydalefår

Racen stammer fra England og er inden for de sidste år importeret til Danmark. Racen er fremavlet ud fra forskellige engelske racer, hvor der primært er lagt vægt på uld. Fra engelsk litteratur angives racen som et stort får med en stor uldproduktion.

Vægt:

Vædder: 125 kg

Får: 110 kg

Uld-fibertykkelse: 30-36 micron

Andre racer

Jacobs

(The Jacob sheep)

Jacobfårets navn er fra det gamle testamente i biblen. Isak og Rebecca's søn Jacob -litteraturens første fåreavler. Racen har 2-6 horn. Farven er sort og hvid - ikke broget - men nærmere spættet. Målet er 60% hvidt og 40% sort i pletter. Næsen, horn og ører er sorte.

Huden er pink under den hvide uld, mens den er sort under de sorte pletter. Benene er frie for uld. Ulden er af megen fin kvalitet og er højt værdsat af håndspindere.

Vægt:

Vædder: 60 kg

Får: 40-45 kg

Uld-fibertykkelse: 28-39 micron

Karakul

(Karakul'skaya (Russian), Astrakhan, Bukkhara)

Racen betegnes som den ældste domesticerede race, der er tilpasset fårehold hos mennesket. Racen har sin oprindelse i det store steppeområde øst for Det Kaspiske Hav.

Racen skulle være resistent over for indvoldsorm og ondartet klovsyge. Racen er pelsrace. Skindet fra nyfødte lam forarbejdes til persianerpels. De fleste

får er sorte som følge af et dominant gen. Racen er anvendt ved fremavl af Såne-fåret. Fåret kan komme i brunst året rundt.

Vægt:

Vædder: 70-90 kg

Får: 45-65 kg

Uld-fibertykkelse: 30-38 micron

Skruehornsfår

(*Ratca (Romanian), Hortobogy Rac-
ka, Hungarian Zackel, Zackelschaf*)

Racen anvendes i Ungarn til produktion af mælk, uld og kød. Racen er meget robust og nøjsom og har igennem årtusinder klaret sig godt på de tørre og åbne stepper på Pustaaen. Farven kan variere meget - for det meste dog brunlige farver, men der forefindes såvel helt sorte som hvide. Hornene er meget karakteristiske - skrueformede/proptrækkeragtige/spiralformede hos begge køn. Hornene danner en V-form. Hos vædderen kan hornene blive op til 1 meter i længden. Ulden varierer meget i kvalitet - 12-40 micron og med en stapellængde på 30 cm. Ulden er blød og derfor efterspurgt hos håndspindere.

Vægt:
 Vædder: 60-65 kg
 Får: 40-45 kg
 Uld-fibertykkelse: 12-40 micron

Den gennemsnitlige kuldstørrelse ved læmning i perioden 01.05.03 til 30.04.04

Race	Kuldstørrelse	Tilvækst	
		0-2 mdr.	2-4 mdr.
Oxforddown*	1,8 ± 0,7	334 ± 82	296 ± 101
Shropshire*	1,5 ± 0,6	325 ± 69	325 ± 95
Leicester*	1,7 ± 0,6	313 ± 78	275 ± 84
Texel*	1,5 ± 0,6	316 ± 71	252 ± 78
Marsk*	1,8 ± 0,7	283 ± 81	243 ± 84
Dorset*	1,7 ± 0,6	310 ± 65	283 ± 105
Suffolk*	1,6 ± 0,6	322 ± 80	273 ± 110
Gute*	1,6 ± 0,5	-	-
Såne*	1,7 ± 0,6	302 ± 73	176 ± 70
Merino*	1,3 ± 0,5	262 ± 66	169 ± 71
Lacaune*	1,8 ± 0,6	-	-
Charollais*	1,5 ± 0,6	289 ± 61	264 ± 71
Gotlandsk Pels*	1,7 ± 0,6	279 ± 60	210 ± 59
Rygja*	1,8 ± 0,6	287 ± 66	229 ± 71
Islandsk*	1,6 ± 0,5	282 ± 71	180 ± 65
Finuld*	2,4 ± 1,0	257 ± 66	217 ± 76
Spel*	1,7 ± 0,6	271 ± 67	191 ± 72
Landrace*	1,4 ± 0,5	228 ± 101	186 ± 71
Lüneburger	1,1	-	-
Østfrisisk	-	-	-
Mouflon	-	-	-
Jacob	1,5	-	-
Karakul	1,1	-	-
Skruehorn	1,2	-	-
Wensleydale	1,5	-	-
Færøsk	1,7	-	-
Grønlandsk	1,7	-	-

* Fra Tal og Får og Geder 2003-2004

Slagteresultater for vædderlam slagtet fra 1. maj 1997 til 30. april 2004 og klassificeret efter EUROP-skala. Kun vædderlam slagtet inden 305 dage efter fødsel er medregnet.

Race*	Antal	Gns. klassificering		Gns. slagtevægt kg	Alder dage
		Form	Fedme		
Oxforddown	803	8,9 ± 1,6	3,2 ± 0,5	22,9 ± 3,8	170
Shropshire	3.372	9,2 ± 1,8	3,2 ± 0,6	21,1 ± 3,9	194
Leicester	398	7,2 ± 2,1	3,0 ± 0,6	21,0 ± 3,0	157
Texel	2.746	10,2 ± 1,8	2,8 ± 0,5	22,9 ± 3,5	211
Marsk	54	7,5 ± 1,8	3,0 ± 0,4	21,9 ± 4,3	226
Dorset	1.165	9,3 ± 1,7	3,1 ± 0,4	21,5 ± 4,2	167
Suffolk	791	9,1 ± 1,9	3,1 ± 0,5	22,5 ± 4,8	139
Laucaune	50	6,5 ± 1,2	3,0 ± 0,0	23,1 ± 1,7	169
Finuld	79	4,8 ± 1,3	2,3 ± 0,6	18,9 ± 4,3	305

*Kun racer med mindst 50 lam slagtet.

Kilde: Lene Stolberg, Landbrugets Rådgivningscenter

Fåreracer i Danmark

Af agronom Ivar Kristoffersen, Skjern og lektor Hans Ranvig, KVL

IDanmark findes der omkring 30 fåreracer. I selve avlsarbejdet er der registreret omkring 14.000 moderfår i den danske Fåreregistrering og i det svenske registreringssystem, hvor hovedparten (88 %) af de danske Gotlandske Pelsfår deltager. Der kan anvendes flere kriterier for opdeling af racerne. Her anvendes: Natur/vildfår, Nordiske korthalefår, kombinationsracer, kød-/vædderracer, malkefår, uldfår og andre.

Natur-/vildfår: Racer, der må betegnes som værende uforædlede.

Nordiske Korthalefår: Fårene er generelt kendetegnet ved høj frugtbarhed, lette læmninger, vitale lam og gode moderegenskaber. Er også velegnede som moderdyr i en krydsningsproduktion. Alle racer er kendetegnet ved en oprindelig uld opdelt i dækhår og underuld, hvilket dog ikke gælder for Finuld. Slagtelam af de Nordiske korthalefår klassificeres i den laveste tredjedel (3-7) efter EUROP-skalaen 1-15.

Kombinationsracer: Forædlingsmæssigt er de placeret imellem de korthalede og de forædlede kødracer og kan anvendes såvel som moderfår og som vædderrace ved produktion af krydsningslam. De nævnte racer anvendes fortrinsvis i renavl. Som krydsningsmoderdyr er de langt fra optimale, da vedligeholdelsesfoderet er højt - især Leicester. Racerne har gode moderegenskaber og en rimelig god frugtbarhed, men med en bedre klassificering af slagtelammene end de korthalede. På skalaen vil de ligge på 5-9.

Kødracer/vædderracer: Udtrykket vædderracer stammer fra England, idet de her anvendes som slutvæddere (terminalvædder) i en produktion af krydsningslam. De er kendetegnet ved en høj tilvækst og høj klassificering. På EUROP-skalaen vil de ligge på 9-15. Frugtbarheden er lav, ca. 1.60 lam pr. læmning.

Malkefår: Specialiserede racer med

mælkeproduktion, f.eks. Østfrisisk malkefår og Lacaune.

Uldfår: Uldproduktion, Merino og Wensleydale.

Andre: En uensartet gruppe.

Generelle oplysninger

Fra den frivillige Fåreregistrering, der blev påbegyndt 1990, er det muligt at hente en hel del oplysninger om de fleste racer. Der er ligeledes mulighed for at få oplysninger fra besætningsscanning, individprøver og klassificering. Dette er samlet i tabeller, der ikke kommenteres, men er til selvstudium:

Table nr.:

1. Antal besætninger i Fåreregistrering
2. Produktionsresultater
 - a: Fødte, døde og fravænnede lam
 - b: Vægt ved fødsel og ved 2 måneder samt den daglige tilvækst
3. Resultater fra individprøverne 1992-98

Tabel 1. Antal besætninger der i perioden 01.07.02-30.06.03 har indberettet læmninger til Fåreregistreringen

Race	Besætninger Antal	Mødre Antal	Fædre Antal	Fødte Lam
Gute	1	12	1	18
Gotlandske Pelsfår	13	130	17	225
Islandske	2	26	3	40
Færøske	1	7	1	10
Spælsau	23	287	35	497
Finuld	4	104	13	251
Landrace	23	185	35	259
Leicester	22	407	39	689
Marsk	20	222	34	404
Rygja	4	63	5	135
Såne	18	206	25	322
Charollais	2	15	3	24
Dorset	37	903	75	1.682
Oxforddown	51	723	81	1.329
Shropshire	109	1.938	210	2.908
Suffolk	55	710	92	1.183
Texel	111	2.458	247	3.810
Wensleydale	1	8	3	11
Merino	14	195	26	267

Tabel 2a: Produktionsresultater angående antal lam, døde og læmmeforløb.

Race	Lamme- Procent v. fødsel	Procent, døde			Lamme- Procent v. fravæning	Læmmeforløb % vanskelige Kode 3+4
		Ved fødsel	Efter fødsel	Ialt		
Gute	165	12	3	15	140	1.6
Gotl. Pels	173	6	2	8	160	4.8
Islandske	165	6	3	9	149	2.9
Spælsau	168	5	2	7	155	2.7
Finuld	243	12	4	16	205	4.4
Landrace	143	9	4	13	125	1.0
Leicester	166	8	4	12	148	4.1
Marsk	183	10	3	13	159	6.3
Rygja	179	12	4	16	151	6.9
Såne	167	7	3	10	151	4.9
Charollais	151	10	(3)	(13)	(131)	5.0
Dorset	166	10	2	12	146	3.9
Oxforddown	180	13	5	18	148	5.1
Shropshire	150	8	4	12	132	6.0
Suffolk	161	8	4	12	143	4.9
Texel	152	8	3	11	135	6.4
Lacaune	170	8	5	13	148	4.5
Østfrisisk	180	7	5	12	159	6.4
Drysdale	183	-	-	-	-	-
Wensleydale	152	17	(3)	(20)	(122)	11.6
Merino	131	5	3	8	120	1.8

Tabel 2b: Oplysninger fra Fåreregistrering: Vægt og tilvækster

Race	Vægt, kg		Gram daglig tilvækst Fødsel – 2 måneder
	Ved fødsel	Ved 2 måneder	
Finuld	3.1	18.7	260
Gotl. Pels	3.6	20.2	277
Islandske	4.1	21.1	283
Spælsau	3.8	20.0	270
Landrace	3.8	17.8	233
Leicester	5.2	23.9	312
Marsk	4.7	21.7	283
Rygja	4.1	21.4	288
Såne	4.8	22.9	302
Charollais	4.7	20.0	255
Dorset	4.4	23.1	311
Oxforddown	4.5	24.5	334
Shropshire	4.1	20.8	278
Suffolk	4.8	24.1	321
Texel	4.5	23.4	315
Merino	4.3	20.0	262

Tabel 3. Raceresultater fra individprøverne 1992-98

Race	Daglig tilvækst Gram	Muskelareal cm ²	Fedttykkelse millimeter
Dorset	395	11.3	6.0
Leicester	403	9.4	6.1
Oxforddown	471	10.1	6.2
Shropshire	391	10.3	6.5
Suffolk	422	10.4	6.3
Texel	380	12.2	5.7

Tabel 4: Scanningstal 2001-2003 for vædder- og gimmerlam: 40-44 kg ved scanning

	Leicester	Shropshire	Suffolk	Texel
Muskeltykkelse, mm				
Vædderlam	24.6	26.9	25.2	28.2
Gimmerlam	25.3	27.4	26.4	29.5
Fedttykkelse, mm				
Vædderlam	3.7	4.6	4.1	3.9
Gimmerlam	3.9	5.4	4.2	4.2

Tabel 5a: Klassificeringsresultater 1994-2003 for lam slagtet mellem 20-25 kg

Race	Vædderlam			Gimmerlam		
	Kg	Form	Fedme	Kg	Form	Fedme
Finuld	22.4	5.9	2.5	22.2	5.7	3.0
Dorset	22.4	10.0	3.1	22.3	9.5	3.3
Leicester	22.3	7.1	2.8	22.3	6.9	3.0
Marsk	22.1	7.2	3.0	22.0	7.3	3.2
Oxforddown	22.7	9.0	3.1	22.4	8.9	3.3
Shropshire	22.3	9.9	3.3	22.3	9.5	3.6
Suffolk	22.6	9.4	3.3	22.4	9.4	3.3
Texel	22.6	10.3	2.7	22.5	10.0	2.9

Tabel 5b: Klassificeringsresultater 1994-2003: Gns. af vædder- og gimmerlam

Race	Antal	Vægt, kg	Form	Fedme
Gotl. Pels	26	19.4	6.0	2.5
Gute	32	16.6	3.7	1.7
Spælsau	13	20.2	4.3	2.0
Landfår	32	20.2	4.7	2.9
Lüneburger	10	16.4	4.4	2.3
Rygja	32	24.0	7.1	3.0
Lacaune	50	23.1	6.6	3.0
Østfrisisk	36	22.8	6.1	2.1

- Resultater fra besætningsscanning 2001-2003
- Slagteresultater
 - Vædder- og gimmerlam
 - Gennemsnit for vædder- og gimmerlam

Antal besætninger

Oplysningerne i tabel 1 er personlige oplysninger fra Dansk Kvæg. Er antallet af besætninger lille for en race, må erkendes, at tallene i tabel 2a og b er påvirket meget af resultaterne fra den enkelte besætning.

Produktionsresultater

I tabel 2 a er angivet resultater fra 21 racer. Til angivelse af lam - fødte og fravænnede - er anvendt den engelske model, der angiver lam pr. 100 fødsler. Tal, der angives i parentes, er lidt usikre - her angivet efter bedste skøn. Læmmeforløb 3-4 betyder, at læmningen har været vanskelig - besætnings-ejeren har selv klaret det, eller der har været dyrlægehjælp.

I tabel 2b er angivet vægt ved fødsel og ved 2 måneder samt tilvæksten i perioden fødsel indtil 2 måneder for 16 racer. For de øvrige racer er oplysningerne for få. Både i tabel 1, tabel 2a og

b er racerne grupperet efter den inddeling, der er angivet i indledningen. De manglende racer vil som regel svare til deres respektive gruppe.

Individprøver

I perioden 1978-1998 og igen i 2003 blev hvert år afprøvet vædderlam på en fælles station. Disse lam blev fodret efter ædelyst i 60 dage i alderen 2-4 måneder. De blev scannet for areal af den store rygmuskel, og samme sted blev der tilsvarende bestemt fedtthækkelse. For perioden 1992-98 er disse oplysninger bearbejdet i tabel 2. Der er kun mulighed for sikre oplysninger for 6 racer, idet antallet lam inden for de andre racer har været for lille til at foretage en statistisk beregning.

Besætningsscanning

Siden 1996 har der været mulighed for scanning ude i besætninger. I 2001 blev der skiftet operatør til scanningen, da opgaven blev foretaget i regi af Dansk Fåreavl. I tabel 3 er disse oplysninger bearbejdet. For at få en så korrekt sammenligning som muligt er der i tabellen kun medtaget oplysninger fra lam, der er scannet mellem 40 og 44 kg levende vægt.

Opmærksomheden henledes på, at der ikke kan sammenlignes med fedtthækkelserne i tabel 2 og 3. Der bør således kun vurderes inden for den enkelte tabel.

Klassificering af slagtekroppen

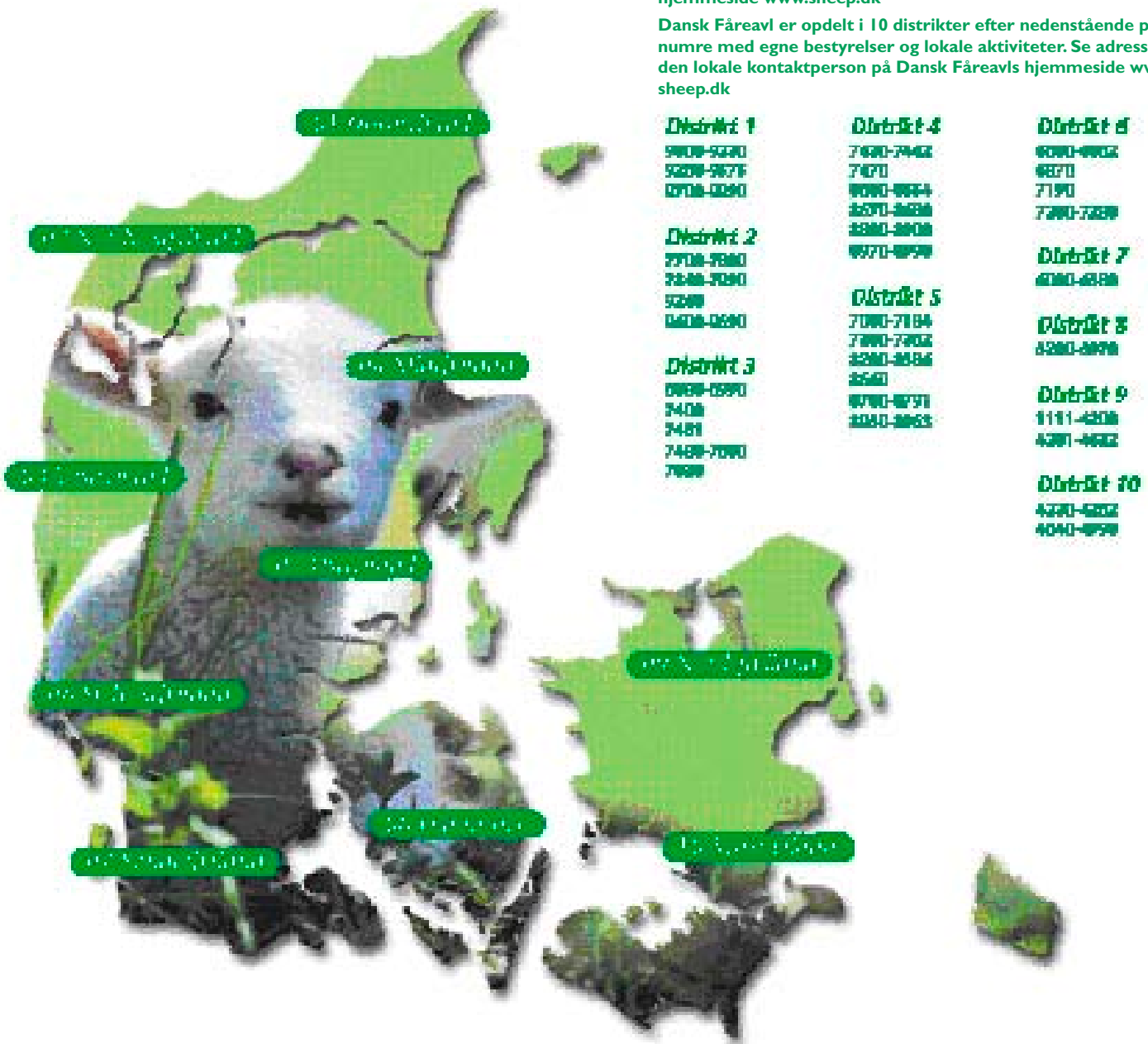
Siden 1994 er slagtelam, der er blevet slagtet på Dane Beef, Danish Crown eller på Års Slakteri, blevet bedømt efter den såkaldte EUROP-skala:

- * Slagtekroppens form
Skala 1-15
- * Slagtekroppens fedme
Skala 1-5

I tabel 5a og b er resultaterne angivet. I tabel 5a er antallet så stort, at det giver mening at oplyse om såvel vædderlam som gimmerlam. I tabel 5b er antallet så lille, at dette ikke giver nogen mening. Tallene i tabel 5a og b er grundlaget for at angive den optimale slagtevægt for de enkelte. Den optimale slagtevægt er fastlagt således, at fedmen er max. 3 på skalaen.

Som medlem af Dansk Fåreavl kan du få råd og vejledning om produktion, avl og veterinære spørgsmål vedrørende dit fårehold hos foreningens konsulenter. Yderligere oplysninger på Dansk Fåreavls hjemmeside www.sheep.dk

Dansk Fåreavl er opdelt i 10 distrikter efter nedenstående postnumre med egne bestyrelser og lokale aktiviteter. Se adressen på den lokale kontaktperson på Dansk Fåreavls hjemmeside www.sheep.dk

Undertegnede ønsker at blive medlem af Dansk Fåreavl

Navn

Adresse

Tlf.

Postnr. By

Bliv
medlem
af
Dansk Fåreavl

Udleveret af:

Landsforeningen Dansk Fåreavl

- Består af 10 lokale distrikter.
- Distrikterne arrangerer møder, fåredage og kurser for nystartede og erfarne fåreavlere.
- Veterinærkonsulent Svend Bek-Pedersen yder gratis telefonrådgivning til medlemmerne hverdage kl. 18-19.
- Fårerådgivning varetages i samarbejde med landboorganisationerne.
- Fåreavlernes talerør over for myndigheder.
- Udgiver 10 gange årligt »Tidsskrift for Dansk Fåreavl« – fagblad om får og geder.
- Udgiver fagbogen »Sider til en håndbog«.
- Fremmer afsætning af lammekød.
- Samarbejder med raceudvalg/-foreninger.
- Samarbejder med Dansk Landbrugsrådgivning om fåreregistrering og sundhedsprogram.

DANSK FÅREAVL

Axelborg, 4. sal · Vesterbrogade 4A · 1620 København V
Tlf. 33 39 49 49 · mail: faareavl@sheep.dk · www.sheep.dk

Sendes ufranket
Modtageren
betaler portoen

DANSK FÅREAVL
++0016++
Axelborg, 4. sal
Vesterbrogade 4A
1620 København V